

Онищенко І. В.

ЗАПОЗИЧЕННЯ В СУЧАСНИХ ТЕРМІНОСИСТЕМАХ

Термінологія є найбільш динамічним складником лексичної системи мови, що характеризується постійним розвитком, освоєнням іншомовної лексики та стрімким збільшенням кількості запозичень. Відсутність власних номінативних засобів призводить до появи в мові запозичень, які є одним з активних джерел поповнення терміносистем. Запозичена лексика в сучасній українській мові становить близько 10% усього її словникового складу.

Утворення нових термінів відбувається кількома шляхами: перший – коли зберігається первісне значення запозичень, другий – коли відбувається переосмислення значення первісного слова, третій – коли для утворення нових термінів залучається арсенал афіксів нових мов.

Значна кількість термінів потрапила до нас з англійської або через англійську мову, частина має давньогрецьке та латинське походження.

Запозичені слова присутні в усіх терміносистемах. Переважають терміни з суфіксом –аці(я): *аспірація, вібрація, демонстрація, деформація, комп'ютеризація, конденсація*. Переважають слова латинського походження на позначення процесу, наприклад: *вібрація* – механічні коливання пружних тіл; *аспірація* – відсмоктування пилу в шахтах, *карбюрація* – приготування горючої суміші з легкого рідкого палива й повітря для живлення двигуна внутрішнього згорання. Терміни на позначення процесу часто мають в українській мові аналоги з суфіксом –нн(я): *апробування, деформування, компарування, модернізування, нітрування*.

Дедалі набувають поширення слова на –ація (-изація; -ізація) (це може бути суфікс або кілька суфіксів із закінченням або частина кореня із закінченням): *актуалізація, бартеризація, ваучеризація, вербалізація, глобалізація, гуманізація, ідеологізація, інновація, інформатизація, комерціалізація, комунікація*. Усі вони позначають дію, процес або їх назву. Наприклад: *інсталяція* – процедура додавання у поточну програму конфігурації нового програмного забезпечення. У термінології потрібно уникати багатозначності слів, появу яких можна пояснити зростанням наукового і технічного матеріалу, що супроводжується збільшенням значень наукових понять, та поступовим процесом заміни старих понять новими. Наприклад, українські аналоги запозичених слів: рефлектор – відбивач, рефрактор – заломлювач, інвертор – перетворювач, демпфер – вгамовувач, стартер – запускател.

Завдяки паралельному використанню термінів у різних терміносистемах з'являються похідні терміни, завдяки яким розширюються і ускладнюються термінологічні поля. Освоєння українською мовою запозичених термінів є складним процесом: термін пристосовується до законів української фонетики, орфографії, орфоепії, зазнає змін певних граматичних категорій. Запозичені терміни лексично збагачують українську технічну термінологію. Вживання запозичень в українських терміносистемах є об'єктивним і виправданим у випадку відсутності власних лексичних одиниць.

Робота виконана під керівництвом доц. кафедри українознавства і політології Сукачової Г. П.